PATRYCJA CHRUSCIEL

ORCID: 0000-0003-0345-1280

Uniwersytet Wrocławski, Polska

INEZ JASIŃSKA

ORCID: 0000-0001-7004-4429

Uniwersytet Wrocławski, Polska

O budowaniu znaczeń w dyskursie prasowym w ujęciu komparatywnym – na przykładzie zamachów w Norwegii w 2011 roku

Wstęp

Przedmiotem niniejszego opracowania jest dyskurs medialny powstały wokół zamachów przeprowadzonych przez Andersa Behringa Breivika 22 lipca 2011 roku w Oslo oraz na wyspie Utoya. Choć zdarzenie to nie miało charakteru międzynarodowego, spowodowało wzmożoną produkcję dyskursywną na całym świecie.

Celem, który sobie stawiamy, jest dotarcie do takiego znaczenia wspomnianych wydarzeń, jakie zostało stworzone w toku dziennikarskiej pracy. Wychodzimy zatem z założenia, że media wykonały pewną semantyczną pracę dotyczącą zamachów norweskich, a ukształtowane w dyskursie znaczenie jest znaczeniem wpisującym się w pamięć zbiorową odbiorców. Szczególnie interesujące jest dla nas porównanie dyskursów wytworzonych w mediach polskich, brytyjskich oraz francuskich. Analiza komparatywna umożliwi odpowiedź na pytanie, czy europejski dyskurs jest spójny w konstrukcji znaczenia wydarzeń z 22 lipca 2011 roku, czy – przeciwnie – w poszczególnych krajach pewne aspekty zostały uwypuklone, inne zaś ukryte. To z kolei doprowadzi nas do wysunięcia szerszych wniosków na temat pamięci zbiorowej Europejczyków. Zastanowimy się, czy utrwalane w niej znaczenia są wspólne, co pozwoliłoby na mówienie o pamięci zbiorowej Europejczyków, czy też każdy z narodów na swój sposób przyswaja wiedzę na temat takich wydarzeń jak zamachy terrorystyczne.

Metodą, którą posłużymy się w celu zbadania znaczeń konstruowanych w dyskursie medialnym, jest metoda nowej¹ francuskiej analizy dyskursu. Francuscy analitycy dyskursu zakładają, że to właśnie media, poprzez zabieg nominacji, czyli wielokrotnego i różnorodnego nazywania jednego elementu świata rzeczywistego (Veniard 2013:17), kształtują znaczenia pewnych wydarzeń rzeczywistych. Znaczenia te mają charakter społeczny, powstają w obrębie i na potrzeby pewnej wspólnoty odbiorców, a dotarcie do nich polega na odtworzeniu tak zwanych paradygmatów desygnacyjnych, czyli listy regularnych przeformułowań słowa klucza.

Korpus stworzony na potrzeby niniejszej pracy został zaczerpnięty z siedmiu źródeł internetowych: TVN24, TVP Info, Gazety Wyborczej (korpus tekstów polskojęzycznych)², BBC News, The Daily Telegraph (korpus tekstów anglojęzycznych) oraz Le Figaro i 20 Minutes (korpus tekstów francuskojęzycznych). Wybór jest podyktowany zasięgiem wymienionych portali. Każdy z nich charakteryzuje się dużą liczbą odsłon, co przekłada się na dotarcie do znacznego grona odbiorców. Choć przedstawiciele francuskiej analizy dyskursu wychodzą z założenia, że to prasa papierowa (o charakterze informacyjnym i ogólnonarodowym) ma największy wpływ na kształtowanie znaczeń, zdaje się, że dziś tę rolę przejmuje Internet, a zwłaszcza elektroniczne wydania gazet oraz portale informacyjne.

W każdym z wymienionych portali zostały odnalezione i przeanalizowane teksty opublikowane pomiędzy 22 lipca a 22 sierpnia 2011 roku i zawierające takie słowa, jak *Oslo*, *Utoya* (lub *Utoeya*)³ oraz *Breivik*. Takie postępowanie umożliwiło dotarcie do niemal wszystkich artykułów opublikowanych w interesujących nas źródłach. Ciężko bowiem wyobrazić sobie tekst dziennikarski opisujący wydarzenia norweskie, w którym ani razu nie zostało użyte żadne z tych słów kluczy.

1. Metoda

Metoda badań nowej francuskiej analizy dyskursu obejmuje pięć etapów związanych z najbardziej istotnymi dla tego rodzaju badań pojęciami badawczymi.

¹ Jak pisze Halina Grzmil-Tylutki, nowa francuska analiza dyskursu, której początek przypada na lata 80. i 90. XX wieku, jest kontynuacją prac rozpoczętych we Francji ćwierć wieku wcześniej (Grzmil-Tylutki 2010:127). Nowym elementem jest tu przede wszystkim przedmiot badań. W przeciwieństwie do francuskiej szkoły analizy dyskursu z lat 70. XX wieku (Maldidier 1971a, 1971b, Guespin 1971, Sériot 1985), badającej korpusy tekstów politycznych, nowa francuska analiza dyskursu w centrum swojego zainteresowania umieszcza dyskurs medialny.

² Korpus tekstów polskojęzycznych został zaczerpnięty z trzech źródeł ze względu na stosunkowo niewielką produkcję medialną polskich mediów wokół wydarzeń norweskich. Dzięki temu liczba tekstów przeanalizowanych w każdym języku jest zbliżona.

³ Oryginalna pisownia nazwy norweskiej wyspy *Utoya* pojawiała się w analizowanych tekstach sporadycznie. W większości artykułów, zarówno polskich, brytyjskich, jak i francuskich, występowała pisownia, w której literę ze znakiem diakrytycznym < ø > zastąpiono literą < o > lub, w przypadku prasy francuskiej, literami < oe >.

1.1. Wydarzenie rzeczywiste (‘événement réel’)

Przedstawiciele nowej francuskiej analizy dyskursu (Moirand 2007, Simon 2010, Veniard 2013) wychodzą z założenia, że pewne wydarzenia rzeczywiste wymagają nadania im znaczenia. Jednak, zgodnie z postulatami analityków dyskursu, nie wszystkie codzienne wydarzenia są tak zwanymi wydarzeniami rzeczywistymi. Wydarzeniem rzeczywistym określa się wydarzenie, które w sposób nagły i gwałtowny przerywa naturalny rytm życia pewnej społeczności, zmusza do reinterpretacji przeszłości i modyfikuje przyszłość (Veniard 2013:19).

Jak wspomniano, wydarzeniem, które stanowi punkt wyjścia do niniejszej analizy, jest seria zamachów przeprowadzonych przez Andersa Behringa Breivika. Składa się ono zatem z dwóch zdarzeń: wybuchu bomby przed biurem ówczesnego premiera Norwegii Jensa Stoltenberga (w wyniku którego zginęło 8 osób, a kilkanaście zostało rannych) oraz strzelaniny na wyspie Utoya, gdzie odbywał się obóz młodzieżowy zorganizowany przez Norweską Partię Pracy. Drugi atak spowodował śmierć 69 osób.

1.2. Okres dyskursywny (‘moment discursif’)

Pojawienie się wydarzenia rzeczywistego niesie z sobą konieczność nazwania i wytłumaczenia go członkom wspólnoty, w której miało ono miejsce, a tym samym nadania mu znaczenia. Obecnie ta semantyczna praca jest wykonywana przez media. To właśnie z nimi wiąże się tak zwany okres dyskursywny, czyli wzmożona i różnorodna produkcja dyskursywna (Moirand 2005:82), podczas której wydarzenie rzeczywiste zmienia się w wydarzenie dyskursywne.

Interesujący nas okres dyskursywny obejmuje produkcję medialną wytworzoną między 22 lipca a 22 sierpnia 2011 roku, czyli przez pierwszy miesiąc od momentu opisanego wydarzenia. Jest to czas szczególnie zintensyfikowanej pracy semantycznej mediów na temat ataków z 22 lipca. Nie ogranicza się ona bowiem wyłącznie do opisania zaistniałego faktu, lecz także jego następstw o charakterze prawnym, politycznym i społecznym, takich jak: zatrzymanie osoby odpowiedzialnej za ataki, rozpoczęcie procesu sądowego, zaostrenie procedur bezpieczeństwa czy dyskusja na temat polityki prowadzonej przez skrajną prawicę. Po tym czasie zainteresowanie mediów wydarzeniami z Oslo widocznie maleje.

1.3. Słowo klucz (‘mot vedette’)

W trakcie wzmożonej produkcji dyskursywnej na temat jednego wydarzenia rzeczywistego pewne słowa lub wyrażenia są częściej używane w mediach. Pojawiają się w tytułach, nagłówkach i leadach artykułów i stają się charakterystyczne dla danego dyskursu. Według nowej francuskiej analizy dyskursu są to tzw. słowa kluczowe (,mot

vedette’/vocable initial’), które stanowią punkt wyjścia do kolejnego etapu pracy, polegającego na analizie kontekstów syntagmatycznych i paradygmatycznych.

W przypadku niniejszej analizy słowami kluczami poszczególnych dyskursów okazały się: *zamach* (w polskim dyskursie medialnym), *attack* (w dyskursie brytyjskim) i *attaque* (w dyskursie francuskim). Założenie to jest podyktowane przede wszystkim danymi o charakterze statystycznym: to właśnie te trzy leksemy najczęściej pojawiały się w analizowanych tekstach.

1.4. Paradygmat desygnacyjny (‘paradigme désignationnel’)

Kolejnym etapem pracy jest sporządzenie listy tak zwanego paradygmatu desygnacyjnego. Terminem tym określa się ogół syntagm występujących w danym dyskursie w koreferencji do słowa klucza (Mortureux 1993:124 za: Veniard 2013:45). Odtworzenie paradygmatu desygnacyjnego odbywa się na dwóch planach: osi syntagmatycznej i osi paradygmatycznej.

Po pierwsze, należy odnaleźć powtarzalne konteksty syntagmatyczne (*in praesentia*) słowa klucza. Chodzi tu przede wszystkim o syntagmy wprowadzone przez mechanizmy definicyjne⁴, takie jak czasowniki *być/to be/être* (przykład 1), *oznaczać/to mean/désigner*, *kwalifikować/to qualify/qualifier* (przykład 2) czy przez dopowiedzenia (przykład 3). Zabiegi te pozwalają bowiem na zbudowanie pewnej semantycznej ekwiwalencji pomiędzy dwoma elementami tekstu (Biardzka 2016:17).

- (1) *Mr Wilders said that Breivik’s twin attacks were a “slap in the face of the global anti-Islam movement”* (telegraph.co.uk, 26.07.2011).
- (2) *Le président Nicolas Sarkozy a qualifié l’attentat «d’acte odieux et inacceptable», dans une lettre adressée au premier ministre Jens Stoltenberg* (lefigaro.fr, 23.07.2011).
- (3) *32-letni mężczyzna opisał wcześniej w internecie, jak latami planował dwa ataki – najgorsze akty przemocy w Norwegii od czasów II wojny światowej* (gazeta.pl, 24.07.2011).

Drugim etapem, kluczowym dla naszej pracy, jest odtworzenie paradygmatu desygnacyjnego poprzez odnalezienie przeformułowań występujących na osi paradyg-

⁴ Analiza relacji syntagmatycznych oprócz obserwacji wyrażen wprowadzanych przez mechanizmy definicyjne może obejmować także badanie innych powtarzalnych kontekstów: na przykład w jakiej funkcji występuje słowo klucz – czy jest ono podmiotem, czy też dopełnieniem? Przykładowo, taka analiza okazała się interesująca w przypadku badania znaczenia słowa *Grexit* w prasie francuskiej. Leksem ten występował przede wszystkim w funkcji dopełnienia rzeczowników: *perspective d’un Grexit* (‘perspektywa Grexitu’), *hypothèse d’un Grexit* (‘hipoteza Grexitu’), *spectre du Grexit* (‘widmo Grexitu’), *scénario du Grexit* (‘scenariusz Grexitu’), co w przypadku tego wydarzenia podkreślało jego potencjalny i niepewny charakter (Biardzka 2017:32). Należy jednak podkreślić, że takie badanie ma charakter wyłącznie pomocniczy dla prowadzonej analizy, gdyż nie prowadzi do wzbogacenia paradygmatu desygnacyjnego.

matycznej. Tworzenie w dyskursie paradygmatów desygnacyjnych ściśle łączy się z aktywnością nominacyjną, polegającą na wielokrotnym i różnorodnym nazwaniu jednego elementu (w tym wypadku wydarzenia) świata rzeczywistego. W przeciwieństwie do denominacji, która tworzy stałą relację między znakiem językowym a przedmiotem (Kleiber 1984), nominacja jest wynikiem praktyk językowych i nazywa przedmiot na potrzeby osób mówiących (Siblot 1997:52). Odtworzenie relacji paradygmatycznych opiera się na analizie tak zwanej sieci diaforycznej, obejmującej anafory i katafory, odsyłające do innego fragmentu tekstu. Interesować nas tu będą przede wszystkim diafory skojarzeniowe, odwołujące się do ogólnej wiedzy odbiorcy o świecie (Riegel/Pellat/Rioul 1994:1039), w mniejszym zaś stopniu te wynikające z systemu języka (jak zaimki). To właśnie diafory skojarzeniowe najbardziej przyczyniają się do kształtowania znaczeń społecznych. Powodują one aktualizację słowa klucza, uzupełnienie go nowymi informacjami, a także pewne przesunięcia semantyczne (Maillard 1974:57). Odbiorcy zaś pozwalają na przejście od nieznanego do tego, co już znane (Mortureux 1993).

Poniżej przedstawiamy jedynie skrócone listy paradygmatu, odtworzone w trakcie analizy każdego z interesujących nas dyskursów (por. tabela 1). Ze względu na ograniczony rozmiar pracy pełne listy przeformułowań zostały ujęte w aneksach 1 (paradygmat desygnacyjny wytworzony w produkcji polskiego dyskursu medialnego), 2 (paradygmat desygnacyjny powstały w prasie brytyjskiej) i 3 (paradygmat desygnacyjny stworzony w prasie francuskiej).

Tabela 1: Skrócone listy paradygmatu

Paradygmat desygnacyjny w polskim dyskursie medialnym	Paradygmat desygnacyjny w brytyjskim dyskursie medialnym	Paradygmat desygnacyjny we francuskim dyskursie medialnym
<ul style="list-style-type: none"> – akt – atak – bomba – chwile – dramat – egzekucja – eksplozja/wybuch – koszmar – masakra – mord/morderstwo – przestępstwo – rzeź – strzelanina – tragedia – uderzenie w... – wydarzenie/zdarzenie – zamach – zbrodnia 	<ul style="list-style-type: none"> – act/action – atrocity – attack – blast/explosion – bombing – carnage – crime – crusade – event – incident – killings – mass murder – massacre – rampage – shooting – slaughter – spree – tragedy – violence 	<ul style="list-style-type: none"> – acte – attaque – attentat – carnage – cauchemar – crime – drame – événement – explosion – fusillade – massacre – opération – tragédie – tuerie

1.5. Znaczenie społeczne ('sens social')

W wydarzeniu rzeczywistym można dostrzec jego podwójny charakter. Jak uważa Veniard, z jednej strony wydarzenie rzeczywiste jest jednostką ontologiczną, faktem, który zaistniał w pewnym czasie i miejscu: atakiem dokonanym 22 lipca 2011 roku. Z drugiej jednak strony jest to zdarzenie, które zaburzyło harmonię i zwykły bieg spraw społeczeństwa, w którym miało miejsce (Veniard 2013:18). W analizowanym przykładzie na tę społeczność będą się składali nie tylko Norwegowie, lecz także Europejczycy śledzący wydarzenie rzeczywiste w mediach. To właśnie ten nagły i gwałtowny charakter wydarzenia niesie z sobą konieczność jego społecznej interpretacji, dokonywanej przed media i rozprzestrzenianej wśród milionów odbiorców. Interpretacja jest określana jako społeczna, ponieważ powstaje w obrębie i na potrzeby pewnej wspólnoty mieszkańców. Poprzez odwołanie się do pamięci zbiorowej Europejczyków, do ich wiedzy, zwyczajów, wierzeń i kultury media dokonują intersubiektywnej analizy wydarzenia rzeczywistego. Wielokrotne i różnorodne nazwanie czynów Andersa Breivika pozwala na zrozumienie tego, co się stało, a co za tym idzie – oswojenie się z wydarzeniami i powrót do normalnego biegu spraw.

2. Analiza znaczenia społecznego wydarzeń norweskich

Obserwacja skróconych list paradygmatu desygnacyjnego może prowadzić do wniosku, że znaczenie społeczne wydarzeń norweskich ukształtowane w trzech różnych dyskursach medialnych jest zbliżone. Opiera się ono na takich słowach, jak: *atak, zamach, strzelanina, wybuch, dramat, masakra* oraz ich angielskich i francuskich odpowiednikach. Jednak pogłębiona analiza komparatywna tych trzech produkcji medialnych pozwala na dostrzeżenie pewnych różnic i zabiegów charakterystycznych dla poszczególnych paradygmatów desygnacyjnych.

Pierwszą kwestią, która ujawnia się w trakcie badania prowadzonego metodą francuskiej analizy dyskursu, jest różnica na poziomie słów kluczy używanych najczęściej w dyskursach polskim, brytyjskim i francuskim. Okazuje się, że wydarzenia norweskie w polskich mediach były najczęściej określane jako *zamach*, w mediach brytyjskich jako *attack*, a we francuskich – *attaque*. Każde z tych słów, choć niewątpliwie są one w pewien sposób zbliżone semantycznie, niesie z sobą specyficzną wartość znaczeniową. Zgodnie z definicjami ujętymi w: „Słowniku języka polskiego” PWN (SJP PWN), „Cambridge Dictionary” (CD) i „Trésor de la Langue Française” (TLF) słowa te oznaczają kolejno:

- polskie *zamach*: działanie mające na celu odebranie komuś życia, majątku, praw itp. (SJP PWN);
- francuskie *attaque*: acte de violence, aggression (TLF)⁵;

⁵ *Attaque* — ‘akt przemocy, agresji’ [tłum. własne].

– angielskie *attack*: (violent act) a violent act intended to hurt or damage someone or something (CD)⁶.

Porównując definicje, widzimy, że zarówno *attaque*, jak i *attack* to akt przemocy. Brakuje tutaj elementu wskazującego na odbieranie życia, który pojawia się w definicji słowa *zamach*. Można by więc dojść do wniosku, że w dyskursie angielskim i francuskim mamy do czynienia z tym samym słowem kluczem. Nie byłoby to jednak w pełni zgodne z rzeczywistością. Należy zaznaczyć, że rzeczownik *attack* występuje również w takim samym znaczeniu jak polski *zamach*, nie ma innego tak popularnego synonimu czy odpowiednika słowa *zamach*. *Assasination* tłumaczone jako *zamach* zgodnie z definicją dotyczy morderstwa osoby znanej czy ważnej⁷. Można zatem stwierdzić, że angielskie *attack* znaczeniowo sytuuje się pomiędzy polskim *zamach* a francuskim *attaque*.

Choć słowa klucze charakteryzują się najwyższą frekwencją w analizowanym dyskursie, warto również wspomnieć o innych określeniach, które pojawiają się wiele razy. W przypadku dyskursu brytyjskiego będzie to na przykład *bombing* ‚zamach bombowy‘, które samo w sobie zawiera odniesienie do zamachu. W artykułach The Daily Telegraph słowo to pojawia się 41 razy, w BBC News – 31 razy. Za to w polskim dyskursie, choć nie tak często, mamy do czynienia ze słowem *atak*, które w analizowanych materiałach wystąpiło 58 razy (Gazeta Wyborcza – 28 razy, TVN24 – 25 razy, TVP info – 5 razy). W dyskursie francuskim natomiast, mimo że słowem kluczem jest *attaque* (pojawiło się 265 razy – 207 razy w Le Figaro, 58 razy w 20 Minutes), dość często pojawia się również *attentat* (152 razy – 97 w LF, 55 razy w 20M). Popularność występowania tych rzeczowników potwierdza, że we wszystkich trzech dyskursach dochodzi do kształtowania znaczenia wydarzenia w podobny sposób.

Różnice zostają uwydatnione na poziomie proporcji użycia takich słów, jak *atak*⁸, *zamach*⁹, *strzelanina*¹⁰, *eksplozja/wybuch*¹¹ (które moglibyśmy określić

⁶ *Attack* – ‚akt przemocy mający na celu skrzywdzenie kogoś lub zniszczenie czegoś‘ [tłum. własne].

⁷ *Assasination* Znaczenia angielskiego i francuskiego odpowiednika są zbliżone. Ang. *terrorism* – the use of violence for political purposes, for example putting bombs in public places (CD); fr. *terrorisme* – ensemble des actes de violence qu’une organisation politique exécute dans le but de désorganiser la société existante et de créer un climat d’insécurité tel que la prise du pouvoir soit possible (TLF). the murder of someone famous or important (CD).

⁸ *Atak* – gwałtowne użycie siły wobec kogoś (SJP PWN); *attack* – a violent act intended to hurt or damage someone or something (CD); *attaque* – acte de violence, agression (TLF).

⁹ *Zamach* – działanie mające na celu odebranie komuś życia, majątku, praw itp. (SJP PWN); *attentat* – entreprise criminelle perpétrée contre une personne ou contre une communauté, et particulièrement dans un contexte politique (TLF).

¹⁰ *Strzelanina* – strzały padające jeden za drugim; też: odgłosy takich strzałów (SJP PWN); *shooting* – an occasion when someone is injured or killed by a bullet shot from a gun (CD); *fusillade* – décharge simultanée de fusils, d’armes à feu individuelles (TLF).

¹¹ *Eksplozja* – wybuch następujący w wyniku gwałtownego przebiegu reakcji chemicznych lub łańcuchowych reakcji jądrowych (SJP PWN); *wybuch* – rozerwanie się czegoś wskutek gwałtownie

jako bardziej neutralne) i takich określeń, jak: *tragedia*¹², *zabijanie*¹³, *masakra*¹⁴ czy *rzeź*¹⁵. Rysuje się tu wyraźny podział między dyskursem polskim a dyskursami brytyjskim i francuskim. W dyskursie polskim dominujące zdają się określenia bardziej łagodne, takie, których znaczenie leksykalne nie zawiera w sobie elementu brutalności i szczególnego okrucieństwa. Choć niewątpliwie leksemy te opisują wydarzenia negatywne, *atak*, *zamach*, *eksplozja* czy *wybuch*, używane w polskim dyskursie najczęściej, nie budują znaczenia wydarzeń norweskich w oparciu o barbarzyństwo, dzikość i bezdusność. Silniej nacechowane emocjonalnie słowa *tragedia* i *masakra* pojawiają się w polskich mediach stosunkowo rzadko.

W dyskursach francuskim i angielskim znacznie częściej mamy do czynienia z takimi określeniami, jak: *tuerie* – ‘zabijanie’ (LF – 55 razy, 20M – 26 razy); *carnage* – ‘rzeź’ (LF – 62 razy, 20M – 14 razy); *carnage*, *slaughter*, *rampage* – ‘rzeź’ (TDT – 43 razy) i *spree* – ‘szał’, na przykład zabijania (BBC News – 9 razy, TDT – 23 razy), oraz *atrocities* – ‘okrucieństwo’ (TDT – 11 razy). Słowa te w swoich znaczeniach zawierają odniesienia do brutalności, gwałtowności i intensywności. W dyskursie polskim, poza *tragedią* i *masakrą* (ewentualnie *atakiem*), takie znaczenia się nie pojawiają. Można zatem powiedzieć, że dyskurs polski w tym wypadku jest bardziej powściągliwy. W przeciwieństwie do mediów brytyjskich i francuskich, polskie media kształtują znaczenie ataków z 22 lipca 2011 roku, nie przytaczając słów, których znaczenie jednoznacznie sytuuje się po stronie wartości negatywnych, takich słów, które budzą silnie pejoratywne skojarzenia.

Ponadto w dyskursach brytyjskim i francuskim pojawia się więcej wyrażen (w postaci rozwiniętych grup rzeczownikowych) opisujących interesujące nas wydarzenie. W przypadku mediów brytyjskich będą to na przykład: *a brutal attack* (‘brutalny atak’); *the horrible attacks* (‘potworne ataki’); *deadly attacks*

przebiegającej reakcji chemicznej; też: huk temu towarzyszący (SJP PWN); *explosion* – the fact of something such as a bomb exploding (CD); *blast* – an explosion (CD); *explosion* – phénomène de désintégration violente et instantanée, accompagné généralement de bruit et parfois d’éclats et qui est dû à la mise en œuvre d’un mélange détonant (TLF).

¹² *Tragedia* – bardzo zła sytuacja dotycząca czegoś (SJP PWN); *tragedy* – a very sad event or situation, especially one involving death or suffering (CD); *tragédie* – événement ou enchaînement d’événements terribles, funestes, dont l’issue est fatale (TLF).

¹³ *Zabijanie* – w gwałtowny sposób pozbawienie życia (SJP PWN); *killing* – an occasion when a person is murdered (CD); *tuerie* – action de tuer en masse; scène de carnage, de violence meurtrière (TLF).

¹⁴ *Masakra* – masowe zabijanie w okrutny sposób (SJP PWN); *massacre* – the killing of a large number of people, esp. people who are not involved in any fighting or have no way of defending themselves (CD); *massacre* – action de massacrer, de tuer avec sauvagerie et en grand nombre (des êtres qui ne peuvent se défendre (TLF).

¹⁵ *Rzeź* – masowe zabijanie ludzi, zwłaszcza w walce (SJP PWN); *carnage/slaughter/rampage* – the violent killing of large numbers of people, especially in war (CD); *carnage* – action de tuer, de mettre en pièces (d’une manière violente et sanglante) une grande quantité d’animaux ou d’hommes; résultat de cette action (TLF).

(„śmiercionośne ataki”); *a murderous rampage* („mordercza rzeź”); *a massive bomb blast* („ogromny wybuch bomby”); *this absolutely horrendous act of violence* („[absolutnie] przerażający akt przemocy”). W prasie francuskiej obserwujemy takie określenia, jak: *ces actes barbares et lâches* („te barbarzyńskie i tchórzliwe akty”); *ces actes de violence sauvage et aveugle* („te akty dzikiej i ślepej przemocy”); *ses attaques meurtrières* („jego zabójcze ataki”); *les deux attaques sanglantes* („dwa krwawe ataki”); *un drame effroyable* („przerażający dramat”); *une puissante explosion* („silny wybuch”); *une fusillade mortelle* („śmiertelna strzelanina”). W dyskursie polskim przymiotniki, jeśli się pojawiają, raczej nie obrazują brutalności ataków, skupiają się na tragiczności wydarzeń (*bezsensowne ataki w Oslo i na wyspie Utoya*; *haniebny atak przemocy*; *nienawistny atak*). Kierowanie uwagi na okrucieństwo i skalę czynów Breivika jest więc charakterystyczne dla mediów brytyjskich i francuskich.

Innym zabiegiem służącym budowaniu znaczenia zamachów z 22 lipca jest opisanie ich jako aktów terroryzmu. Interesujący wydaje się fakt, że jest to zabieg nieco częściej stosowany w dyskursie brytyjskich mediów. Mowa tu o wzmiankach na temat terroryzmu wyrażonych w postaci przymiotnika lub dopełnienia rzeczownika (*the act of terrorism*; *the terror attacks in Norway*; *Norway terrorist attack*). Odniesienia do terroryzmu w artykułach francuskich (14 razy) i polskich (11 razy) pojawiają się rzadziej niż w tekstach angielskich (34 razy). Choć w prasie brytyjskiej określenia odwołujące się do słowa *terroryzm* są dwu- -trzykrotnie częstsze, ich liczba wciąż wydaje się stosunkowo niewielka (w porównaniu ze wspomnianymi określeniami). Można zatem zadać sobie pytanie, dlaczego media europejskie nie opisywały tego wydarzenia jako aktu terroru? Zgodnie z definicją leksykalną terroryzm to przecież: „działania pojedynczych osób lub grup usiłujących za pomocą aktów terrorystycznych wymusić na rządach państw określone ustępstwa” (SJP PWN)¹⁶. Zdaje się więc, że czyny Andersa Breivika można uznać za przejaw terroryzmu. Z jakiegoś powodu jednak media, przynajmniej częściowo, rezygnują z takiego określania wydarzeń z lipca 2011. Przypuszczenia, że taki sam czyn przeprowadzony przez bojownika Państwa Islamskiego, zostałby opisany jako *akt terrorystyczny/zamach terrorystyczny/atak terrorystyczny* nie wydają się bezzasadne. W świadomości Europejczyków terrorysta to chyba jednak wciąż ktoś „z zewnątrz”. Skoro atak w Norwegii przeprowadził Norweg, to znaczy, że nie był to akt terroru.

Kolejnym elementem służącym budowaniu znaczeń jest odwołanie do innych wydarzeń. W zgromadzonych korpusach tekstów taki zabieg został zastosowany wyłącznie w mediach anglojęzycznych. Pojawia się tutaj wyrażenie *Norway's 9/11* nawiązujące bezpośrednio do zamachów na World Trade Center.

¹⁶ Znaczenia angielskiego i francuskiego odpowiednika są zbliżone. Ang. *terrorism* – the use of violence for political purposes, for example putting bombs in public places (CD); fr. *terrorisme* – ensemble des actes de violence qu’une organisation politique exécute dans le but de désorganiser la société existante et de créer un climat d’insécurité tel que la prise du pouvoir soit possible (TLF).

Choć porównania do wydarzeń z 11 września 2001 roku mogą być zrozumiane na całym świecie, takie określenie nie zostało użyte ani w prasie polskojęzycznej, ani we francuskojęzycznej. Nie powinno to jednak dziwić. W 2011 roku o ataku terrorystycznym w Stanach Zjednoczonych mówiło się więcej niż w latach poprzednich, w związku z dziesiątą rocznicą zdarzeń. Tym samym skojarzenie wydarzeń z Norwegii z tymi z Ameryki mogło być silniejsze, świeższe.

W badanym korpusie *Norway's 9/11* pojawia się tylko raz, w artykule brytyjskiego *The Daily Telegraph*: *The inevitable characterisation of this tragedy as 'Norway's 9/11' is not inaccurate: among such a small and close-knit population, the impact of this attack will be comparable to the trauma experienced by America 10 years ago* (telegraph.co.uk, 24.07.2011).

W szeroko rozumianym dyskursie fraza ta występuje jednak częściej. Po wpisaniu jej w wyszukiwarkę Google otrzymamy 3710 rezultatów, z czego 58 pochodzi z badanego przez nas okresu dyskursywnego. Powodów pojawienia się tego określenia w prasie anglojęzycznej (oraz jego braku w polskich i francuskich artykułach) można doszukiwać się w silniejszym zakorzenieniu wydarzeń z Nowego Jorku w kulturze anglosaskiej. To przede wszystkim w języku angielskim były przekazywane informacje i komentarze na temat tego, co stało się 11 września 2001 roku.

Ostatnim elementem, na który została zwrócona uwaga podczas analizy produkcji medialnej wytworzonej równolegle w Polsce, Wielkiej Brytanii i Francji, są różnice w opisie dwóch zdarzeń (zamachu bombowego w Oslo oraz strzelaniny na wyspie Utoya) składających się na wydarzenia norweskie. Choć naszym celem było zestawienie dyskursów stworzonych w różnych językach, a nie porównanie znaczeń kształtowanych w obrębie jednego wydarzenia rzeczywistego, chcielibyśmy poruszyć również tę kwestię. Istotny bowiem wydaje się fakt, że we wszystkich trzech dyskursach mamy do czynienia z odmiennym traktowaniem wydarzeń z Oslo i tych na wyspie Utoya. Sformułowania dotyczące wybuchu bomby w Oslo są bardziej neutralne, oszczędne w opisie – *wybuch w Oslo*; *atak bombowy w rządowej dzielnicy Oslo*; *Oslo bomb blast*; *a bombing of government offices in Oslo*; *l'attaque à la bombe*; *l'attentat à la voiture piégée*; *l'explosion d'une bombe dans le centre d'Oslo*. Z kolei nazwy służące opisowi strzelaniny na Utoi podkreślają krwawość i brutalność zdarzenia – *tragedia na norweskiej wyspie Utoya*; *masakra na wyspie*; *slaughter of 69 people*; *the deadly shooting on the Utoya Island*; *le meurtre de 69 personnes*; *le carnage qui s'est produit sur l'île d'Utoeya*; *le massacre de 69 personnes sur l'île d'Utoeya*. Gdy mowa wyłącznie o tym, co zdarzyło się w Oslo, najczęściej użyte są ogólne określenia, takie jak *atak* czy *zamach*, podobnie jak w przypadku zbiorczego informowania o wydarzeniach w dwóch miejscach, chociaż wtedy nieco częściej pojawiają się przymiotniki: *tragiczne*, *dramatyczne*, *horrible* czy *deadly*.

Ponadto w przypadku wydarzeń w Oslo ważną rolę odgrywa doprecyzowanie miejsca wypadków – dzielnicy rządowej (*zamach bombowy na budynki rzą-*

*dowe w Oslo; zamach bombowy przed siedzibą premiera; the bomb attack outside government buildings in Oslo; the bombing of Oslo's government district; the explosion near the offices of the prime minister in Oslo; l'attentat qui a frappé le siège du gouvernement norvégien à Oslo; l'attentat à la bombe contre le siège du gouvernement; l'explosion d'une bombe devant les bureaux du Premier ministre à Oslo). Z kolei w określeniach dotyczących strzelaniny na wyspie oprócz tego, że do zajścia doszło na obozie partii rządzącej, podkreśla się liczbę ofiar oraz ich młody wiek (*masakra bezbronnych młodych ludzi na wyspie uchodzącej dotąd za turystyczny raj; strzały na spotkaniu młodych socjaldemokratów, śmierć [...] ponad 80 osób na wyspie Utoya; his shooting rampage on the island of Utoya near Oslo that killed 69 people; many of them teenagers; the slaughter of dozens of teenagers at a youth camp on the isolated island of Utoya; the shooting attack on young people at a governing Labour Party youth camp; la fusillade contre un rassemblement de jeunes; la tuerie à l'arme à feu de jeunes travailleurs rassemblés sur l'île d'Utoeya, le meurtre de 69 personnes*).*

Można więc dociekać, czy – choć obydwa zdarzenia były częścią jednego wydarzenia rzeczywistego – wypadki na Utoi nie zdominowały produkcji medialnej. Zdaje się, że to im poświęcono więcej uwagi. Być może większa medialność była wynikiem większej liczby ofiar oraz ich młodego wieku. W przypadku zamachu bombowego ofiary pozostały w mediach anonimowe.

Zakończenie

Nie ulega wątpliwości, że to media kształtują dziś znaczenia wydarzeń rzeczywistych. W większości przypadków nie mamy do nich bowiem bezpośredniego dostępu. Nie będąc świadkami danego zdarzenia, jedyną wiedzę na jego temat czerpiemy właśnie z przekazów medialnych. To dzięki pracy dziennikarzy dowiadujemy się, że zdarzenie było *atakami*, *zamachem* lub *rzezią* czy *masakrą*, i to te znaczenia utrwalają się w pamięci zbiorowej odbiorców poszczególnych dyskursów. Dzięki nim możemy łatwiej odwołać się do wiedzy na temat innych wydarzeń nazwanych w ten sam sposób (*zamachy z 11 września, zamachy w Madrycie, zamach w londyńskim metrze*). Nie zbudujemy natomiast, przynajmniej nie w sposób odruchowy i naturalny, sieci skojarzeń z wydarzeniami o innych nazwach. Raczej nie nazwiemy Breivika terrorystą, ponieważ wydarzenia norweskie rzadko były opisywane jako akt terrorystyczny — zarówno przez prasę polską oraz francuską, jak i brytyjską.

Jak się okazuje, znaczenia ukształtowane w trzech dyskursach powstałych w różnych krajach europejskich są zbliżone, choć w każdym z nich można odnaleźć pewne charakterystyczne elementy. Taki stan rzeczy wynika prawdopodobnie ze wspólnych źródeł (tj. agencji prasowych), wzajemnego cytowania prasy na całym świecie oraz przytaczania wypowiedzi tych samych osób. Wydaje się, że

można mówić o pewnej wspólnotcie Europejczyków, która jest wspólnotą nie tylko pod względem geograficznym, lecz także ze względu na wspólną przeszłość, poglądy, wartości i wierzenia. Mało prawdopodobne wydaje się nazwanie wydarzeń z 22 lipca 2011 roku *chwalebnym czynem Andersa Breivika*, choć zapewne znajdą się osoby, które tak właśnie by to ujęły. To jednak słowa *atak*, *zamach*, *tragedia* i *masakra* (lub ich angielskie i francuskie odpowiedniki) wysuwają się w tym przypadku na pierwszy plan i to one wpisują się w pamięć zbiorową Europejczyków, bez względu na to, z jakim dyskursem się spotykają.

Bibliografia

- BIARDZKA Elżbieta, 2016, Narzędzia badawcze francuskiej analizy dyskursu na przykładzie zdrowej żywności w dyskursie medialnym, w: Żarski W./Piasecki T. (red.), *Kuchnia i stół w komunikacji społecznej: dyskurs, tekst, kultura*, Wrocław, s. 13–20.
- BIARDZKA Elżbieta, 2017, La construction du sens social en discours. Le cas de Grexit, w: *Studia Romanica Posnaniensia* 44, nr 3, s. 29–41.
- GRZMIL-TYLUTKI Halina, 2010, *Francuska lingwistyczna teoria dyskursu*, Kraków.
- GUESPIN Louis, 1971, Problématique des travaux sur le discours politique, w: *Langages* 23, s. 3–24.
- KLEIBER Georges, 1984, Dénomination et relations dénominales, w: *Langages* 76, s. 77–94.
- MAILLARD Michel, 1974, Essai de typologie des substituts diaphoriques [Supports d'une anaphore et/ou d'une cataphore], w: *Langue française* 21, s. 55–71.
- MALDIDIER Denise, 1971a, Le discours politique de la guerre d'Algérie : approche synchronique et diachronique, w: *Langages* 23, s. 57–86.
- MALDIDIER Denise, 1971b, Lecture des discours de De Gaulle par six quotidiens parisiens: 13 mai 1958, w: *Langue française* 9, s. 34–46.
- MOIRAND Sophie, 2005, De la médiatisation des faits scientifiques et techniques : où en est l'analyse du discours ?, materiały z konferencji Sciences, Médias et Société 15–17 czerwca 2004, Lyon, s. 1–29 (http://sciences-medias.ens-lyon.fr/article.php3?id_article=59).
- MOIRAND Sophie, 2007, *Les discours de la presse quotidienne. Observer, analyser, comprendre*, Paryż.
- MORTUREUX Marie-Françoise, 1993, Paradigmes désignationnels, w: *Semen* 8 (<https://semen.revues.org/4132>).
- RIEGEL Martin / PELLAT Jean-Christophe / RIOUL René, 1994, *Grammaire méthodique du français*, Paryż.
- SÉRIOT Patrick, 1985, *Analyse du discours politique soviétique*, Paryż.
- SIBLOT Paul, 1997, Nomination et production de sens: le praxème, w: *Langages* 127, s. 38–55.
- SIMON Justine, 2010, Les retentissements du « 21 avril 2002 » dans un espace sémio-discursif mixte, *Ci–Dit, Communications du IVe Ci–dit Colloque international, Nice 11–13 juin 2009* (<http://revel.unice.fr/symposia/cidit/index.html?id=641%C4%99p%2026%20wrzesie%C5%84%202015>).
- VENIARD Marie, 2013, *La nomination des événements dans la presse. Essai de sémantique discursive*, Besançon.

Aneks 1: Paradigmat desygnacyjny – polski dyskurs medialny

TVN 24	TVP info	Gazeta Wyborcza
1. AKT – akt tchórzostwa, dla którego nie ma żadnego uzasadnienia – akt tchórzostwa, dla którego nie ma żadnego wytłumaczenia – haniebnny akt przemocy 2. ATAK – atak × 7 – ataki × 2 – podwójny atak terrorystyczny w Norwegii × 2 – atak na wyspie – atak przemocy – atak terrorystyczny – ataki w Norwegii – ataki w Oslo i na wyspie Utoya – bezsensowne ataki w Oslo i na wyspie Utoya – haniebnny atak przemocy – nienawistny atak – podwójny atak terrorystyczny – piątkowe ataki – piątkowe ataki terrorystyczne w Norwegii – piątkowe ataki w Norwegii – piątkowe ataki w Oslo i na wyspie Utoya – tchórzliwy i bezcelowy atak na niewinnych ludzi, atak na nas wszystkich 3. BOMBA – bomba – bomba w centrum Oslo 4. CHWILE – dramatyczne chwile – tragiczne chwile – trudne i bolesne chwile 5. EKSPLOZJA/WYBUCH – eksplozja × 5 – wybuch w Oslo × 4 – wybuch × 2 – wybuch bomby w centrum Oslo × 2	1. ATAK – atak × 2 – atak bombowy – atak bombowy w dzielnicy rządowej Oslo – oba ataki 2. MASAKRA – masakra × 2 – masakra dokonana [...] na obozie młodzieżowym na wyspie Utoya 3. STRZELANINA – strzelanina na wyspie Utoya × 3 – strzelanina × 2 – strzelanina na obozie związanej z premierem młodzieżówki Norweskiej Partii Pracy 4. TRAGEDIA – tragedia × 2 5. WYBUCH – wybuch bombowy w rządowej dzielnicy Oslo – wybuch w Oslo 6. WYDARZENIE – takie wydarzenia – to wydarzenie 7. ZAMACH – zamachy × 3 – zamach × 2 – piątkowe zamachy w Norwegii – piątkowy podwójny zamach w Norwegii – podwójny zamach w Norwegii – zamach bombowy w centrum Oslo – zamach bombowy z 22 lipca w Oslo – zamachy w Norwegii – zamachy w Oslo i na wyspie Utoya	1. ATAK – atak × 12 – ataki × 4 – atak Breivika × 2 – atak terrorystyczny w Oslo × 2 – ataki w Oslo – atak Andersa Breivika na obóz młodzieżówki Partii Pracy – atak bombowy w centrum Oslo – atak na naszą demokrację – atak na wyspie Utoya – piątkowe ataki – piątkowy atak na obóz młodzieżowy na wyspie niedaleko Oslo – skoordynowane ataki terrorystyczne na Norwegię 2. CZYN / DZIAŁANIE – czyn zamachowca z Norwegii – (jego) czyny – jego (Breivika) działania 3. DRAMAT – ten dramat – dramat na wyspie Utoya 4. EGZEKUCJA – egzekucja × 2 – egzekucja kulturowych marksistów i multikulturowych zdrajców 5. MASAKRA – na wyspie Utoya × 5 – masakra na wyspie – masakra z wyspy Utoya – masakra na niedalekiej wyspie Utoya – masakra w Norwegii × 2 – masakra norweska – masakra bezbronnych młodych ludzi na wyspie uchodzącej dotąd za turystyczny raj – masakra dokonana przez Andersa Behringa Breivika

<ul style="list-style-type: none"> – eksplozja w Oslo – eksplozja w stolicy – piątkowa eksplozja w dzielnicy rządowej – silna eksplozja – silna eksplozja w centrum Oslo – silna eksplozja w rządowej dzielnicy – 8 rannych po wybuchu w Oslo – piątkowy wybuch – piątkowy wybuch bomby w pobliżu budynków rządowych – piątkowy wybuch w dzielnicy rządowej w Oslo – piątkowy wybuch w Oslo – potężny, nieopisany wybuch – wybuch bombowy w dzielnicy rządowej w Oslo – wybuch bomby – wybuch bomby w dzielnicy rządowej – wybuch bomby w Oslo – wybuch samochodu paupki – wybuch w centrum Oslo – wybuch w dzielnicy rządowej w Oslo – wybuch w samym centrum – wybuch w stolicy <p>6. KOSZMAR</p> <ul style="list-style-type: none"> – koszmar × 2 – prawdziwy koszmar <p>7. MASAKRA</p> <ul style="list-style-type: none"> – masakra × 11 – masakra na wyspie Utoya × 5 – masakra na wyspie × 3 – masakra Breivika – masakra na norweskiej wyspie Utoya – masakra na Utoya <p>8. PRZESTĘPSTWO</p> <ul style="list-style-type: none"> – przerażające przestępstwo – przestępstwo <p>9. STRZELANINA</p> <ul style="list-style-type: none"> – strzelanina na wyspie Utoya × 12 – strzelanina × 8 – piątkowa strzelanina × 2 – strzelanina na norweskiej wyspie Utoya × 2 	<p>8. INNE</p> <ul style="list-style-type: none"> – (to) co zdarzyło się tam cztery tygodnie temu – masowa zbrodnia – taki czyn 	<p>6. MORD / MORDERSTWO</p> <ul style="list-style-type: none"> – masowy mord – morderstwo 77 osób <p>7. RZEŻ</p> <ul style="list-style-type: none"> – rzeź młodzieży – rzeź na wyspie Utoya <p>8. STRZELANINA</p> <ul style="list-style-type: none"> – strzelanina × 5 – strzelanina na Utoya × 3 – strzelanina na wyspie Utoya × 4 – strzały na spotkaniu młodych socjaldemokratów – strzelanina na spotkaniu młodzieżówki na zjeździe Norweskiej Partii Pracy – strzelanina na wyspie <p>9. TRAGEDIA</p> <ul style="list-style-type: none"> – (ta) tragedia × 10 – tragedia na norweskiej wyspie Utoya – tragedia w Norwegii – tragedia, która wstrząsnęła narodowym psyche w Norwegii – największa tragedia w Norwegii od II wojny światowej – norweska tragedia – potworna tragedia <p>10. UDERZENIE W...</p> <ul style="list-style-type: none"> – uderzenie w demokrację – uderzenie w wartości liberalne <p>11. WYBUCH / EKSPLOZJA</p> <ul style="list-style-type: none"> – wybuch × 3 – wybuch samochodu paupki – wybuchy w centrum Oslo – wybuchy w Oslo – piątkowy wybuch w dzielnicy rządowej w Oslo – eksplozja bomby w centrum Oslo – eksplozja w Oslo <p>12. WYDARZENIE/ ZDARZENIE</p> <ul style="list-style-type: none"> – tragiczne wydarzenia – tragiczne wydarzenia w Norwegii – tragiczne wydarzenia w Oslo – tragiczne wydarzenia w Oslo i na wyspie Utoya
---	---	--

<ul style="list-style-type: none"> – strzelanina na wyspie × 2 – krwawa strzelanina na wyspie Utoya – piątkowa strzelanina na wyspie Utoya – strzelanina na obozie – strzelanina na wyspie, 77 zabitych – strzelanina na zjeździe młodzieżówki – strzelanina w Utoyi – strzały na wyspie Utoya 10. TRAGEDIA – tragedia × 6 – tragedia w Norwegii × 5 – piątkowa tragedia – straszna tragedia 11. WYDARZENIE/ ZDARZENIE – wydarzenia w Norwegii × 2 – piątkowe wydarzenia – piątkowe wydarzenia w Norwegii – tragiczne wydarzenia – te wydarzenia – wydarzenia w Oslo i na wyspie Utoya – zdarzenia z piątku 12. ZAMACH – zamach w Oslo × 9 – zamachy × 6 – zamach × 4 – piątkowy zamach × 3 – zamach bombowy × 2 – zamachy w Norwegii × 2 – zamachy w Oslo × 2 – zamachy w Oslo i na wyspie Utoya × 2 – dwa zamachy w Norwegii – najtragiczniejszy zamach w Europie od czasu eksplozji w metrze w Madrycie w 2005 roku – norweskie zamachy – piątkowe zamachy w Norwegii – zamach bombowy na budynki rządowe w Oslo – zamach bombowy w dzielnicy rządowej Oslo – zamach bombowy w norweskiej stolicy 		<ul style="list-style-type: none"> – wydarzenia w Norwegii – piątkowe wydarzenia – piątkowe zdarzenia – to dramatyczne zdarzenie 13. ZAMACH – zamach × 8 – zamachy × 12 – zamach w Oslo × 3 – zamachy w Oslo × 2 – zamachy w Oslo i na Utoi – zamachy na Utoi – zamach bombowy – zamach bombowy pod kancelarią premiera w Oslo – zamach bombowy przed siedzibą premiera – zamach bombowy w centrum Oslo – zamach bombowy w Oslo – zamach Breivika – zamach na członków młodzieżówki rządzącej partii – zamach na siedzibę rządu – zamach terrorystyczny – zamachy z 22 lipca – największy zamach w Europie od ataku na Londyn w 2005 – największy zamach w historii kraju – największy zamach w historii Norwegii – największy zamach w zachodniej Europie od ataku w Londynie w 2005 r. – podwójny zamach – podwójny zamach w Norwegii – piątkowe zamachy 14. ZBRODZIA – zbrodnia × 3 – zbrodnia Andersa Breivika – zbrodnia Breivika – zbrodnia popełniona w imię walki z islamizacją i polityką wielokulturowości – taka zbrodnia 15. INNE – akcja – cena za bezczynność – dzień, który zmieni Norwegię
--	--	---

<ul style="list-style-type: none"> – zamach na demokrację – zamach w centrum Oslo – zamach w Norwegii – zamach w norweskiej stolicy – zamach w Oslo i na wyspie Utoya – zamachy dokonane w Oslo i jego okolicy – zamachy terrorystyczne w Norwegii 13. ZBRODNIA – najkrwawsza zbrodnia dokonana przez jednego człowieka – okropna zbrodnia – zbrodnia 14. INNE – 92 ofiary terroru – coś strasznego – katastrofa – rzeź na norweskiej wyspie Utoya – śmierć [...] ponad 80 osób na wyspie Utoya – te czyny 		<ul style="list-style-type: none"> – katastrofa – najgorszy akt przemocy w Norwegii od czasów II wojny światowej – Norwegia (Minęło kilka tygodni i zdarzyła się Norwegia: prawicowy, chrześcijański fundamentalista zabił 76 osób) – norweski koszmar – operacja – ten horror – wypadki z 22 lipca
--	--	--

Aneks 2: Paradygmat desygnacyjny – brytyjski dyskurs medialny

The Daily Telegraph	BBC News
<p>1. ACT/ACTION – akt/czyn/działanie</p> <ul style="list-style-type: none"> – his actions × 2 – an act of terrorism – Breivik’s actions – Friday’s acts of terror – murderous acts – the action on the island – the actions – the terrorist actions – these acts <p>2. ATROCITY – okrucieństwo</p> <ul style="list-style-type: none"> – Norway’s worst terrorist atrocity × 2 – the atrocity × 2 – Friday’s atrocity – last week’s atrocity – one of the worst terrorist atrocities in Europe since World War Two – the atrocity is the worst crime since the Second World War – the worst atrocity of Scandinavia since World War Two – the worst peace time atrocity the country had seen – the worst terrorist atrocity in peacetime Europe <p>3. ATTACK – zamach/atak</p> <ul style="list-style-type: none"> – (an/the) attack × 48 – (the) attacks × 42 – (the) Norway attacks × 15 – (the) terror attacks × 5 – (the) attacks in Norway × 4 – Friday’s attacks × 4 – the twin attacks × 4 – (the) Oslo attack × 3 – Breivik’s attack × 3 – Friday’s attack × 3 – his attack × 3 – these attacks × 3 – twin attacks in Norway × 3 – (a/the) double attack × 2 – (an/the) attack in Utoya × 2 – Friday’s deadly attacks × 2 – his attacks × 2 – Norway attack × 2 – Norway’s twin attacks that killed at least 92 and wounded 97 × 2 – the attack on Utoya × 2 – the attacks on Oslo and Utoya × 2 	<p>1. ACT – akt/czyn</p> <ul style="list-style-type: none"> – these acts × 2 – (a/the) heinous acts of violence in Norway – (an/the) act of vicious terror – (the) acts of terrorism – (the) acts of violence <p>2. ATTACK – zamach/atak</p> <ul style="list-style-type: none"> – (the) attacks × 45 – (a/the) attack × 13 – (the) Norway attacks × 13 – Friday’s attacks × 4 – the shooting attack on young people at a governing Labour Party youth camp × 3 – (a/the) bomb attack × 2 – (a/the) Norway attack × 2 – (the) twin attacks × 2 – Friday’s twin attacks in Norway × 2 – the bomb attack on the government quarter in Oslo × 2 – the Oslo bomb attack × 2 – these attacks × 2 – (the) 22 July attacks – a terror attack – both attacks – Friday’s attack on a Norwegian island youth camp – Friday’s bloody twin attacks in Norway – Friday’s twin attacks – Friday’s twin terror attacks in Norway – Mr Breivik’s attacks on 22 July – Norway’s gun and bomb attacks – the armed attack in Norway – the attack in Oslo – the attack in Utoya – the attack on the Utoya youth camp – the attack on Utoya island – the attacks in Oslo and on the island of Utoya – the attacks in Oslo and Utoya – the attacks on 22 July – the attacks on the Utoya island and in Oslo – the bomb attack in central Oslo – the bomb attack on the capital Oslo – the deadly attacks in Norwegian capital Oslo – the gun attacks – the horrible attacks – the huge bomb attack

<ul style="list-style-type: none"> – the attacks on Oslo and Utoya × 2 – the Oslo terrorist attacks × 2 – the terrorist attack × 2 – this attack × 2 – twin attacks × 2 – a brutal attack – a car bomb attack – a shooting attack – an attack against political engagement – an attack that left 69 people dead – an Oslo bomb attack – Anders Behring Breivik's attack on Oslo and Utoya Island – attacks in the Norwegian capital Oslo and on the island of Utoya – attacks that killed 76 people – Breivik's attacks – Breivik's nihilistic attack – Breivik's twin attacks – brutal attacks – deadly attacks in Norway – Friday's bomb and gun attacks in Norway – Friday's terrorist attack – his attacks that killed 77 people – his deadly attack – horrible attacks – horrific attacks in Oslo – last month's attacks – last week's terror attack – Norway terrorist attacks – Norway's most murderous attacks since the Second World War – Norway's twin attacks that killed at least 93 people – Norway's twin terror attacks that killed at least 92 people – the attack at the youth camp – the attack on the camp – the attack on the island – the attack on Utoya Island – the attacks on Oslo and Utoya Island – the attacks on Utoya – the bomb attack – the bomb attack outside government buildings in Oslo – the bomb attacks – the bombing attack – the camp attack – the country's worst attacks since World War Two – the horrific attacks in Oslo and Utoya 	<ul style="list-style-type: none"> – the island youth camp and Oslo attacks – the island youth camp attack – the shooting attacks – the terror attacks in Norway – the twin attacks in Norway – the twin attacks in Oslo and on Utoya island – this attack <p>3. BLAST/EXPLOSION – wybuch/ eksplozja</p> <ul style="list-style-type: none"> – (an/the) Oslo blast × 4 – the blast × 4 – (the) bomb blast × 2 – a massive bomb blast × 2 – the explosion × 2 – a massive bomb blast in the capital – a massive bomb blast in the capital Oslo – Friday's enormous explosion – the bomb blast in Oslo – the bomb blasts – the explosion in central Oslo – the explosion in Oslo <p>4. BOMBING – zamach bombowy</p> <ul style="list-style-type: none"> – (an/the) Oslo bombing × 8 – (a/the) bombing in Oslo × 7 – (a/the) bombing × 7 – (a/the) bombing in the capital Oslo × 5 – (a/the) bomb in Oslo × 3 – (an/the) Oslo bomb × 3 – (a/the) bomb × 2 – (an/the) Oslo car bomb × 2 – Friday's bombing – Friday's bombing in Norway's capital – the bombing in the capital – the car bombing in Oslo <p>5. EVENT – wydarzenie/zdarzenie/incydent</p> <ul style="list-style-type: none"> – (an/the) incident – (the) events – (the) tragic events <p>6. KILLING – zabicie</p> <ul style="list-style-type: none"> – (the) killings × 4 – an Oslo killing – Friday's mass killings in Norway – the killings in Norway – the mass killings <p>7. MASSACRE – masakra</p> <ul style="list-style-type: none"> – (a/the) massacre × 6 – a massacre at an island youth camp × 5 – (the) Norway massacre × 4 – a gun massacre at the youth camp on Utoya Island × 2
--	---

<ul style="list-style-type: none"> – the island gun attack – the July 22 attack – the July 22 attacks – the Norway bomb and gun attack – the Norwegian attacks – the Norwegian bomb attacks and shootings – the Oslo and Utoya island attacks – the Oslo attacks – the terror attacks in Oslo – the terror attacks in Norway – the terrorist attack in Oslo – the terrorist attacks – the twin attacks in Norway that killed 76 people – the twin attacks on Oslo and the island of Utoya – the Utoya attack – the Utoya Island attack – the worst attacks on the country since World War Two – twin attacks in Oslo and a political youth camp on the isolated island of Utoya – twin attacks in Oslo and Utoya – twin attacks on July 22 – two attacks <p>4. BLAST/EXPLOSION – wybuch/ eksplozja</p> <ul style="list-style-type: none"> – the blast × 10 – (the) Oslo explosion × 8 – (an/the) explosion × 7 – the explosion in Oslo × 7 – (a/the) bomb blast in Oslo × 4 – (a/the) massive explosion × 2 – Oslo bomb blast × 2 – the explosions in Oslo × 2 – the explosions × 2 – a bomb blast outside government buildings in Oslo – a huge explosion – a huge explosion in Oslo – Norway city blast – the bomb blast – the blast in Oslo – the deadly blast – the explosion near the offices of the prime minister in Oslo – the island and central Oslo blasts 	<ul style="list-style-type: none"> – (the) Utoya massacre – a massacre at a youth camp in Norway <p>8. SHOOTING – strzelanina</p> <ul style="list-style-type: none"> – (a/the) shooting × 7 – (an/the) island shooting × 4 – the island camp shooting × 3 – the shootings × 3 – (a/the) Norway shooting × 2 – a mass shooting – indiscriminate shooting of young people attending a youth camp of the ruling Labour Party on an island west of the capital – the Norway Utoya shootings – the shooting at a Labour Party youth camp in Utoya – the shooting of scores of young men and women on an island – the shooting on Utoya island – the Utoya Island shooting – the Utoya shootings <p>9. SPREE – szal</p> <ul style="list-style-type: none"> – (a/the) shooting spree × 3 – (a/the) island shooting spree × 2 – an hour-long shooting spree – Anders Behring Breivik's killing spree – one of the world's worst killing sprees – unpredicted killing spree <p>10. TRAGEDY – tragedia</p> <ul style="list-style-type: none"> – (the) tragedy × 2 – (the) Norwegian tragedy – Norway's worst peacetime tragedy <p>11. INNE:</p> <ul style="list-style-type: none"> – (a/the) crime – (a/the) fresh horror – (an/the) amok on Utoya island – 22 July
---	---

5. BOMBING – zamach bombowy

- (the) Oslo bombing × 11
- the bombing × 11
- (the) Oslo bomb × 10
- (a/the) bombing in Oslo × 4
- (a/the) bomb × 3
- the bomb in Oslo × 2
- the bombings × 2
- a bombing of government offices in Oslo
- a city center bombing
- a deadly bombing
- a terrorist bomb
- Anders Behring Breivik’s bombing in Norway
- bombing in a central Oslo
- bombing in the centre of Oslo
- the bombing and shootings on the island of Utoya where at least 85 people were gunned down
- the bombing in Oslo and shooting rampage in Utoya island that killed at least 77 people
- the bombing of Oslo’s government district
- the bombings and shootings in Norway
- the bombings in Oslo
- the last month’s bombing in central Oslo and shootings at a Labour Party youth camp on Utoya island outside the capital
- the Oslo bombings

6. CRIME – zbrodnia

- (a/the) crime × 4
- a horrendous crime × 2
- Breivik’s crimes × 2
- crimes
- the most appalling of crimes

7. CRUSADE – krucjata

- the deadly “crusade” × 2
- a crusade against what he perceived as the creeping Islamification of western Europe

8. EVENT/INCIDENT – wydarzenie/zdarzenie/incydent

- the events in Norway × 2
- the events in Oslo × 2
- one of the most serious and worrying events we have seen on European soil
- the tragic events unfolding in Norway
- an incident at a youth camp outside Oslo
- two incidents

<p>9. KILLINGS – zabicia</p> <ul style="list-style-type: none"> – (the) Norway killings × 8 – the killings × 4 <p>10. MASS MURDER – masowe morderstwo</p> <ul style="list-style-type: none"> – a mass murder × 2 – this mass murder <p>11. MASSACRE – masakra</p> <ul style="list-style-type: none"> – (a/the) massacre × 31 – (the) Norway massacre × 12 – (the) Utoya island massacre × 7 – (the) Utoya massacre × 7 – his massacre × 2 – Andres Behring Breivik’s massacre – Breivik’s massacre – Friday’s massacre – Friday’s massacre of young people – last month’s massacre – Norway’s brutal massacre – the massacre at Utoya – the massacre in Norway – the massacre in Oslo – the massacre on Utoya – the massacre on Utoya Island – the Norwegian massacre – the Utoya shooting massacre <p>12. OUTRAGE</p> <ul style="list-style-type: none"> – Norway’s worst terrorist outrage × 4 <p>13. RAMPAGE/CARNAGE/SLAUGHTER</p> <ul style="list-style-type: none"> – rzeź – Breivik’s rampage × 5 – (a/the) carnage × 5 – (a/the) rampage × 4 – (a/the) rampage that claimed the lives of at least 68 people × 3 – his rampage × 2 – the shooting rampage on Utoya Island × 2 – a carnage at the heart of Norwegian government – a gun rampage – a July 22 rampage on the island of Utoya – a murderous rampage – a shooting rampage – Anders Behring Breivik’s murderous rampage – Anders Behring Breivik’s rampage – Anders Behring Breivik’s slaughter of more than 80 people 	
---	--

<ul style="list-style-type: none"> – Anders Behring Breivik’s deadly rampage at a youth summer camp – Anders Behring Breivik’s killing rampage – Friday’s carnage – his gun rampage – his murderous rampage – his shooting rampage – his shooting rampage on the island of Utoya near Oslo that killed 69 people, many of them teenagers – the deadly rampage – the July 22 rampage – the mass slaughter – the rampage in Norway – the slaughter – the slaughter of 69 people – the slaughter of dozens of teenagers at a youth camp on the isolated island of Utoya 14. SHOOTING – strzelanina – (a/the) shooting × 18 – (the) Norway shooting × 16 – Norway shootings × 11 – (the) shootings × 7 – the Utoya island shooting × 5 – (the) Utoya shootings × 4 – (a/the) mass shooting × 3 – (the) Utoya shooting × 3 – (an/the) island shooting × 2 – Friday’s shooting × 2 – the horrific shootings on Norway’s Utoya Island × 2 – the shooting on the island × 2 – the shooting on Utoya Island × 2 – the shootings on the island of Utoya × 2 – a shooting at a political camp – Anders Breivik’s shootings – the camp shootings – the deadly shooting on the Utoya Island – the island shootings – the mass shooting at Utoya island youth camp – the mass shooting on Utoya – the mass shootings – the shooting at Utoya Island – the shooting on an island northwest of Oslo – the shooting on the island of Utoya – the shooting on Utoya – the shootings in Utoya 	
---	--

Aneks 3: Paradigmat desygnacyjny – francuski dyskurs medialny

Le Figaro	20 Minutes
<p>1. ACTE – akt, czyn</p> <ul style="list-style-type: none"> – l' / cet / son acte × 3 – ces / ses actes × 3 – un / les acte(s) odieux × 3 – un / cet acte odieux et inacceptable × 5 – ces actes de violence × 3 – ces actes terroristes × 2 – les actes de violence « odieuxV × 2 – des actes barbares et lâches – ces « actes de violence insensés » – ces actes cruels et lâches – ces actes de violence cruelle, lâche et barbare – ces actes de violence sauvage et aveugle – cet acte barbare – de tels actes – des actes violents – un acte prémédité et revendiqué avec des motivation idéologiques et politiques – les actes d'Anders Behring Breivik – les actes de violence odieux en Norvège – les actes imputés à Anders Behring Breivik – le pire acte de violence commis dans le pays depuis la Seconde guerre mondiale – les graves actes terroristes <p>2. ATTAQUE – atak</p> <ul style="list-style-type: none"> – ces / les / ses / deux attaques × 79 – l' / cette attaque × 3 – une / la double attaque × 7 – la double attaque sanglante × 2 – la double attaque du 22 juillet × 2 – la double attaque de vendredi × 2 – les attaques de vendredi × 10 – les attaques d'Oslo × 9 – des attaques concertées × 3 – l'attaque du camp de jeunesse – la double attaque sanglante – attaques perpétrées par Anders Behring Breivik – attaque contre la démocratie – (ces) attaques terroristes lâches – la double attaque qui a ensanglanté la Norvège – des attaques en Norvège – d'une double attaque meurtrière – la double attaque de vendredi × 2 – la double attaque de vendredi en Norvège visant le siège du gouvernement et une université d'été du parti travailliste norvégien 	<p>1. ACTE – akt, czyn</p> <ul style="list-style-type: none"> – un / l' / cet acte × 2 – les / ses actes × 5 – un / cet acte odieux et inacceptable × 4 – ces actes terroristes × 2 – l'acte de Breivik – l'acte meurtrier commis par Anders Behring Breivik – un acte odieux – ces actes barbares et lâches – ces actes de violence sauvage et aveugle – le pire acte de violence perpétré sur leur territoire depuis la fin de la Seconde guerre mondiale <p>2. ATTAQUE – atak</p> <ul style="list-style-type: none"> – des / les / ces / deux attaques × 18 – les attaques perpétrées par Anders Behring Breivik × 4 – les (deux) attaques à Oslo × 2 – les attaques d'Oslo × 2 – la double attaque × 2 – les attaques en Norvège × 2 – les attaques du 22 juillet en Norvège × 2 – les attaques du 22 juillet × 2 – les / ses attaques de vendredi × 2 – ses attaques meurtrières × 2 – l'attaque – la double attaque du 22 juillet – la double attaque de vendredi – la double attaque en Norvège – la double attaque de vendredi en Norvège – la double attaque qui a frappé la capitale – les attaques meurtrières d'Oslo – les attaques d'Oslo et de l'île d'Utoeya – les attaques de vendredi en Norvège qui ont fait plus de 90 morts – les attaques menées au nom de la cause qu'il entend défendre – les attaques qui ont fait 93 morts – les deux attaques qui ont au moins 76 morts à Oslo – les deux attaques sanglantes de vendredi – ses attaques meurtrières du 22 juillet – l'attaque à la bombe au cœur d'Oslo – l'attaque contre le rassemblement des jeunes travaillistes

<ul style="list-style-type: none"> – la double attaque meurtrière de vendredi – la première attaque – l’attaque à la bombe – l’attaque contre Utoeya et l’AUF – l’attaque du camp de jeunesse du parti travaillist – l’attaque haineuse et incompréhensible – l’attaque la plus sanglante commise sur son sol depuis la seconde guerre mondiale – l’attaque meurtrière d’Utoeya – l’attaque qui a ensanglanté la Norvège – les attaques du 22 juillet – les attaques sanglantes d’Oslo – les attaques à Oslo – les attaques ayant coûté la vie à au moins 92 personnes – les attaques commises à Oslo et sur une petite île proche de la capitale – les attaques commises vendredi à Oslo et sur l’île d’Utoeya – les attaques d’Oslo du 22 juillet qui ont fait 76 morts – les attaques d’Oslo et de l’île d’Utoeya – les attaques d’Oslo et d’Utoeya – les attaques d’Oslo et sur l’île d’Utoeya – les attaques du 22 juillet × 9 – les attaques en Norvège x2 – les attaques meurtrières de vendredi – les attaques meurtrières de vendredi à Oslo – les attaques meurtrières d’Oslo × 2 – les attaques meurtrières en Norvège – les attaques meurtrières qui ont frappé la Norvège – les attaques meurtrières survenues en Norvège et perpétrées par un homme classé à l’ultradroite – les attaques perpétrées par Anders Behring Breivik × 5 – les attaques perpétrées par l’extrémiste de droite – les attaques perpétrées vendredi à Oslo et sur l’île voisine d’Utoeya – les attaques perpétrées vendredi contre le siège du gouvernement et le camp des jeunes travailleurs – les attaques qui ont ensanglanté la Norvège – les attaques qui ont ensanglanté le pays scandinave – les attaques sanglantes – les attaques sanglantes du 22 juillet × 3 – les attaques sanglantes du Norvégien 	<ul style="list-style-type: none"> – l’attaque la plus sanglante commise sur son sol depuis la seconde guerre mondiale – les attaques en Norvège, qui ont fait 77 morts – les attaques d’Oslo, qui ont conduit à la mort de 76 personnes – les pires attaques perpétrées sur son sol depuis la Seconde guerre mondiale <p>3. ATTENTAT – zamach</p> <ul style="list-style-type: none"> – un / l’ / cet attentat × 6 – les attentats × 3 – l’attentat à Oslo × 2 – l’attentat d’Oslo × 4 – les attentats d’Oslo × 13 – un / le double attentat × 3 – le double attentat d’Oslo × 2 – l’attentat à la bombe d’Oslo × 4 – un / l’attentat à la voiture piégée × 4 – un / l’attentat à la bombe × 2 – l’attentat qui a frappé vendredi le siège du gouvernement norvégien à Oslo × 2 – un attentat terroriste – les attentats en Norvège – le double attentat commis en Norvège – l’attentat à la bombe perpétré à Oslo – les deux attentats qui ont fait 76 morts – le double attentat qui a fait 77 morts à Oslo et dans l’île d’Utoya – l’attentat qui a frappé le quartier des ministères d’Oslo – l’attentat à la bombe contre le siège du gouvernement – un attentat à la voiture piégée visant le siège du gouvernement de centre–gauche – un attentat à la voiture piégée près des bureaux du gouvernement travailliste dans le centre d’Oslo <p>4. CARNAGE – rzeź</p> <ul style="list-style-type: none"> – un / le / son carnage × 5 – le carnage en Norvège × 3 – le carnage norvégien – le carnage qui a frappé la Norvège – le carnage du 22 juillet en Norvège – le carnage du 22 juillet – le carnage sur l’île – le carnage, qui a fait huit morts à Oslo et 68 morts sur l’île d’Utoya
---	--

<ul style="list-style-type: none"> – les attaques sanglantes en Norvège × 3 – les attaques terroriste – les attaques qui ont ensanglanté la Norvège – les attaques qui ont fait 93 morts – les deux attaques d’Oslo – les deux attaques meurtrières du 22 juillet en Norvège – les deux attaques perpétrées par l’extrémiste de droite Anders Behring Breivik – les deux attaques qui ont ensanglanté la Norvège – les deux attaques qui ont fait 77 morts – les deux attaques qui ont fait 93 morts à Oslo et sur l’île d’Utoeya – les deux attaques qui ont frappé la Norvège le 22 juillet – les deux attaques qui ont frappé Oslo – les deux attaques sanglantes du 22 juillet – les attaques qui ont ensanglanté le pays – ses attaques meurtrières du 22 juillet – une attaque à la bombe dans le centre d’Oslo – une attaque concertée pour frapper au coeur le royaume scandinave – une attaque contre la démocratie – une attaque contre les vraies valeurs sur lesquelles nos pays ont été construits – une attaque contre nous tous × 2 – une double attaque concertée contre le pays scandinave – une double attaque meurtrière à Oslo et dans ses environs – une double attaque sanglante – les pires attaques jamais commises sur son sol en temps de paix <p>3. ATTENTAT – zamach</p> <ul style="list-style-type: none"> – un / l’ / cet attentat × 11 – les / ces attentats × 9 – l’attentat d’Oslo × 10 – les attentats d’Oslo × 9 – l’attentat à la bombe × 18 – un / l’ attentat à la voiture piégée × 5 – l’attentat qui venait de toucher le centre d’Oslo – le double attentat terroriste – les deux attentats – le deuxième attentat – les attentats en Norvège – l’attentat qui a visé le centre d’Oslo – les attentats commis en Norvège – les attentats d’Oslo de vendredi 	<p>5. CRIME – przestępstwo, zbrodnia</p> <ul style="list-style-type: none"> – son crime – ses crimes – les crimes sauvages de Breivik – les crimes sauvages de Breivik en Norvège <p>6. DRAME – dramat</p> <ul style="list-style-type: none"> – un / le drame × 6 – le drame norvégien × 3 – le drame d’Oslo – le double drame – un drame effroyable <p>7. ÉVÉNEMENT – wydarzenie</p> <ul style="list-style-type: none"> – les événements – les événements d’Utoya – les événements du 22 juillet – l’événement le plus violent jamais vécu par la Norvège depuis la Seconde Guerre mondiale <p>8. EXPLOSION – wybuch, eksplozja</p> <ul style="list-style-type: none"> – une / l’ explosion × 6 – une / l’explosion à Oslo × 2 – l’explosion d’une bombe dans le centre d’Oslo × 2 – une explosion dans le centre d’Oslo – la double explosion en plein coeur d’Oslo – la double explosion qui a frappée le centre-ville d’Oslo – l’explosion d’une bombe devant les bureaux du Premier ministre à Oslo – l’explosion d’une bombe près du siège du gouvernement norvégien – l’explosion d’une voiture piégée dans le centre d’Oslo – l’explosion meurtrière qui a frappé le centre d’Oslo – une puissante explosion d’origine inconnue – puissante explosion <p>9. FUSILLADE – strzelanina</p> <ul style="list-style-type: none"> – une / la / cette fusillade × 15 – la fusillade d’Utoeya × 4 – la fusillade sur l’île d’Utoeya × 3 – la fusillade de l’île d’Utoeya × 2 – la fusillade sur Utoeya – fusillade en Norvège × 2 – une fusillade mortelle – la fusillade contre un rassemblement de jeunes sur l’île d’Utoeya – la fusillade qui s’est produite lors du rassemblement annuel du mouvement de jeunesse du Parti travailliste – des coups de feu sur l’île d’Utoya
---	--

<ul style="list-style-type: none"> – les attentats d’Anders Breivik – les attentats de vendredi – les attentats meurtriers – les attentats qui endeuillent aujourd’hui la Norvège – les attentats terroristes – l’attentat à la bombe contre le siège du gouvernement norvégien – l’attentat à la bombe d’Oslo et le massacre d’Utoeya – l’attentat à la bombe d’Oslo et de la tuerie de l’île d’Oteya – l’attentat à la bombe qui avait visé juste auparavant le siège du gouvernement norvégien – l’attentat à la voiture piégée contre le siège du gouvernement dans la capitale – l’attentat à la voiture piégée dans le centre d’Oslo et de la tuerie sur l’île d’Utoeya – l’attentat à la voiture piégée dans le quartier des ministères à Oslo – l’attentat à la voiture piégée qui a fait huit autres victimes au siège du gouvernement – l’attentat à la voiture piégée qui a visé le siège du gouvernement – l’attentat ayant visé le siège du gouvernement à Oslo – l’attentat dans les bureaux du premier ministre norvégien et le massacre près d’Oslo – l’attentat d’Oslo ayant fait huit morts et de la fusillade sur l’île d’Utoya – l’attentat et la fusillade d’Oslo – l’attentat meurtrier – l’attentat perpétré dans la capitale norvégienne et la tuerie de l’île d’Utoeya – l’attentat qui a frappé le siège du gouvernement norvégien – le double attentat × 4 – le double attentat terroriste × 2 – le double attentat terroriste en Norvège – le pire attentat en Europe depuis 2005 – le premier attentat de l’histoire de ce paisible royaume – les attentats meurtriers – un attentat à la bombe et une fusillade meurtrières – un attentat à l’explosif contre le siège du gouvernement norvégien à Oslo × 2 – un attentat de l’extrême-droite – cet attentat effroyable, qui visait le Premier ministre et les jeunes travaillistes norvégiens 	<p>10. MASSACRE – masakra</p> <ul style="list-style-type: none"> – le massacre × 2 – / le massacre en Norvège × 4 – le massacre de l’île d’Utoya × 2 – le massacre sur l’île d’Utoya – le massacre d’Utoya – le massacre d’Oslo – le massacre du 22 juillet – les massacres du 22 juillet à Oslo et sur l’île d’Utoya – le massacre commis le 22 juillet par Anders Behring Breivik – le plus grand massacre en Norvège depuis la Seconde Guerre mondiale <p>11. OPÉRATION – operacja, działanie</p> <ul style="list-style-type: none"> – l’opération × 3 – son opération martyr <p>12. TUERIE – zabijanie, rzeź, masakra</p> <ul style="list-style-type: none"> – la tuerie d’Oslo × 6 – la tuerie de l’île d’Utoya × 5 – la tuerie en Norvège × 2 – la tuerie norvégienne × 2 – la tuerie qui a fait 77 morts × 2 – une tuerie systématique sur une île proche de la capitale où étaient rassemblés de jeunes travaillistes lors d’un camp d’été <p>13. INNE</p> <ul style="list-style-type: none"> – ce qui se passe en Norvège – la furie meurtrière d’Anders Behring Breivik sur la petite île paradisiaque d’Utoeya – le fait d’un malade pathologique – le geste de Breivik – les faits – les meurtres – l’incident meurtrier – l’œuvre d’un déséquilibré solitaire – cette tragédie qui a fait 77 morts – attentat à la bombe meurtriers en Norvège
---	---

4. CARNAGE – rzeź

- un / le / ce carnage × 34
- le carnage de vendredi × 7
- le carnage du 22 juillet × 5
- le carnage en Norvège × 5
- le carnage d’Utoeya × 2
- le double carnage du 22 juillet en Norvège × 2
- le carnage de vendredi en Norvège
- le carnage d’Oslo
- le récent carnage à Oslo
- le carnage qui a fait 77 morts à Oslo et sur l’île d’Utoeya
- le carnage qui s’est produit sur l’île d’Utoeya
- un carnage sur l’île des Jeunesses travaillistes
- le carnage de l’île d’Utoeya le carnage avoué par l’extrémiste Anders Behring Breivik

5. CAUCHEMAR – koszmar

- un cauchemar × 2

6. CRIME – przestępstwo, zbrodnia

- le / ce / son crime × 5
- les crimes sauvages de Breivik

7. DRAME – dramat

- ce / le drame × 7
- le drame norvégien
- le drame en Norvège
- le drame d’Oslo

8. ÉVÈNEMENT – wydarzenie

- ces / des / les événements × 4
- les événements survenus en Norvège
- les événements terroristes à Oslo et à Utoeya du 22 juillet
- un des événements les plus préoccupants qu’il nous a été donné de voir sur le sol européen

9. EXPLOSION – eksplozja, wybuch

- une / la explosion × 21
- l’explosion d’une bombe / de la bombe × 9
- l’explosion meurtrière × 3
- une puissante explosion × 2
- une puissante explosion d’origine inconnue × 2
- l’explosion d’une bombe dans le centre d’Oslo × 3
- l’explosion d’une camionnette piégée dans le centre d’Oslo × 2
- l’explosion d’une camionnette piégée près du siège du gouvernement norvégien à Oslo × 2

<ul style="list-style-type: none"> – une explosion à Oslo – l’explosion d’Oslo – l’explosion à la bombe dans le centre d’Oslo – l’explosion de sa voiture piégée à Oslo – l’explosion d’une bombe du siège du gouvernement norvégien – l’explosion d’une bombe près du siège du gouvernement norvégien – l’explosion d’une camionnette piégée garée par cet extrémiste – l’explosion d’une ou deux bombes de forte puissance près du siège du gouvernement norvégien – l’explosion d’une voiture piégée dans le quartier du gouvernement – l’explosion juste auparavant d’un véhicule piégé près du siège du gouvernement – l’explosion peu auparavant d’une voiture piégée près du siège du gouvernement – l’explosion d’une ou deux bombes et une fusillade visant le gouvernement d’un pays membre de l’Alliance atlantique – une explosion à la bombe – une explosion dans le centre d’Oslo – une explosion meurtrière ravageant le siège du gouvernement à Oslo – une violente explosion – une violente explosion à la bombe – la puissante explosion à la bombe – l’explosion d’une ou deux bombes de forte puissance – la très violente explosion d’une voiture piégée – la forte explosion × 2 <p>10. FUSILLADE – strzelanina</p> <ul style="list-style-type: none"> – une / la / cette fusillade × 61 – la fusillade d’Utoeya × 7 – la fusillade de l’île d’Utoeya × 4 – une / la fusillade sur l’île d’Utoeya × 5 – une / la fusillade sur Utoeya × 2 – la fusillade mortelle × 3 – une fusillade sanglante × 4 – la fusillade contre un rassemblement de jeunes × 6 – la fusillade en Norvège – la fusillade à Utoeya – la fusillade sur l’île norvégienne d’Utoeya – la fusillade qui a eu lieu sur l’île d’Utoya – la fusillade sanglante près d’Oslo – une fusillade dans les environs d’Oslo – la fusillade de vendredi 	
---	--

<ul style="list-style-type: none"> – la sanglante fusillade de vendredi – la fusillade de vendredi à Utoya – la fusillade du 22 juillet – la fusillade du 22 juillet ayant fait 69 morts – une fusillade lors d’un camp d’été – la fusillade qui a pris pour cible des centaines de jeunes – travaillistes réunis en camp d’été – une fusillade dans un camp de jeunesse des jeunes – travaillistes norvégiens sur l’île d’Utoeya une fusillade dans un camp d’été travailliste sur l’île d’Utoeya – la fusillade lors du camp de jeunes travaillistes – une fusillade lors d’une réunion de jeunes du parti travailliste – la fusillade visant des jeunes – la fusillade visant un camp d’été de jeunes travaillistes sur l’île d’Utoeya – la fusillade qui visait des jeunes travaillistes réunis sur l’île d’Utoeya – fusillade lors d’un meeting – fusillade mortelle lors d’un meeting politique – la fusillade la plus meurtrière jamais commise en temps de paix – la fusillade perpétrée sur l’île par l’extrémiste Anders Behring Breivik – tirs meurtriers effectués par l’extrémiste Anders Behring Breivik sur les participants à un camp d’été de la jeunesse travailliste – des / les coups de feu × 3 11. MASSACRE – masakra – le massacre commis le 22 juillet – le / ce massacre × 26 – le massacre de l’île d’Utoeya – le massacre commis par Anders Breivik – le massacre d’Oslo × 2 – le massacre de 69 personnes sur l’île d’Utoeya – le massacre de vendredi – le massacre d’Utoeya × 3 – le massacre en Norvège × 2 – le massacre perpétré sur l’île d’Utoeya – le massacre sur l’île – le massacre sur l’île norvégienne d’Utoya × 2 – un massacre perpétré dans un camp d’été de la jeunesse travailliste sur l’île d’Utoeya – le pire massacre commis en Norvège depuis la Seconde guerre mondiale – le massacre de l’île d’Utoeya 	
---	--

13. TRAGÉDIE – tragedia

- la / cette tragedie × 5
- une tragédie nationale × 2
- la tragédie norvégienne × 2
- une tragédie nationale d’une ampleur incroyable
- la tragédie d’Oslo
- la tragédie d’Utoeya
- cette horrible tragedie
- une des plus grandes tragédies dont nous ayons été témoins depuis des décennies

14. TUERIE – zabicie, rzeź, masakra

- la / une tuerie × 20
- la tuerie d’Oslo × 18
- la tuerie d’Utoeya × 3
- la tuerie sur l’île d’Utoeya × 3
- la tuerie de l’île d’Utoeya × 3
- la tuerie à l’arme à feu de jeunes travailleurs rassemblés sur l’île d’Utoeya × 2
- la tuerie du 22 juillet
- les deux tueries
- les deux tueries d’Anders Behring Breivik
- la tuerie de Norvège
- la tuerie en Norvège
- la tuerie norvégienne
- la tuerie qui a endeuillé la Norvège
- la tuerie méthodique perpétrée par un sympathisant d’extrême droite
- la tuerie au camp d’été du Parti travailliste de l’île de Utoeya

15. INNE

- ce qui se passe en Norvège
- quelque chose d’extrêmement grave
- l’incident
- la folie meurtrière
- la sanglante épopée d’Anders Breivik
- le 22 juillet
- le 22 juillet 2011
- le 22.7
- le meurtre de 69 personnes
- une série sanglante pour la Norvège
- son action